

Ny psykiatrisk vårdform från den 1 september:

## »Öppen tvångsvård« kräver samarbete

**En ny vårdform inom psykiatrin, »öppen psykiatrisk tvångsvård«, införs den 1 september. Den är tänkt för patienter som ännu inte kan skrivas ut från tvångsvård men som inte behöver slutenvård. Lagen tvingar vård och socialtjänst till samarbete.**

Öppen psykiatrisk tvångsvård ska användas både inom allmänpsykiatrin och i den rättspsykiatriska vården. Vårdformen är tänkt för patienter som behöver tvångsvård men som inte längre behöver slutenvård. Öppen psykiatrisk tvångsvård ska användas i stället för långa permissioner. Motsvarande vad som gäller under en permission ska patienten följa vissa regler, till exempel hålla personkontakt, ta mediciner eller avstå från alkohol och droger.

Fredrik Åberg, psykiatriska kliniken vid Sjukhuset i Varberg och ledamot i Läkarförbundets centralstyrelse, är försiktigt positiv till den nya lagen.

– Den nya lagen kommer att göra vården bättre för vissa patienter, även om det inte rör sig om någon stor patientgrupp, kommenterar Fredrik

Åberg. Dessa patienter är ofta nära en behandlingsallians i så måtto att de till exempel accepterar att ta sin medicin eller ha öppenvårdskontakt under protest, så länge det är tydligt att någon annan bestämt vad som ska ske och med visst hot om att det blir aktuellt med tvång om man inte sköter behandlingen som tänkt.

– Patienten tar emot vården »eftersom lagen säger det«, och för några få patienter kan det vara en bra sak. Man kan så att säga samarbeta utan att vara överens.

**Chefsöverläkare ansöker** om vården och en allmän förvaltningsdomstol fattar beslut. Till ansökan om psykiatrisk tvångsvård respektive öppen rättspsykiatrisk vård fogas en samordnad vårdplan, som chefsöverläkaren ansvarar för men som ska upprättas gemensamt av kommunal och landstingsdriven verksamhet. Av denna ska patientens behov av insatser från hälso- och sjukvården respektive socialtjänsten framgå samt vilken enhet vid landstinget, kommunen eller annan huvudman som ansvarar för de planerade insatserna. Vård-

planen ska även ge besked om vilka beslut som kommunen har fattat för att tillgodose patientens behov.

Planen följer patienten, och vid en ansökan om fortsatt öppen psykiatrisk tvångsvård eller öppen rättspsykiatrisk vård ska en uppföljning av den samordnade vårdplanen lämnas in. Lagen tvingar alltså till samarbete, vilket Fredrik Åberg tycker är en fördel.

– Det finns incitament för både kommuner och landsting att genomföra vårdplanerna. Om planeringen inte görs ordentligt, blir detta ett problem för både kommun och landsting. Kommunen ska i så fall ge sin service till någon som är i dåligt skick för samarbete till följd av utebliven behandling. Man klarar till exempel inte att sköta sitt boende utan psykiatrisk behandling, menar Fredrik Åberg.

Generellt kommer kommunernas ekonomiska börda sannolikt att öka något, tror Fredrik Åberg.

– Det skulle ju i så fall strida mot finansieringsprincipen. Men ur principiell synvinkel handlar detta om samhällets allra mest utsatta människor. Finns det inte pengar för dem,

då undrar jag vad det finns pengar för.

**Kenth Persson, psykiater** vid Karsuddens sjukhus, är mer pessimistisk, bland annat på grund av socialtjänstens och vårdens olika förhållningssätt till tvång men också på grund av samhällssituationen i stort.

– Socialtjänsten är väldigt främmande för tvång. I praktiken kommer vi inte att få ut fler patienter än i dag. Tvärtom kommer det att bli svårare att få ut patienterna. Det skapas inte fler bostäder eller bättre arbetsmarknad för att vi får en ny lag.

På Sveriges Kommuner och Landsting noterar man att lagen är komplicerad.

– SKL och Socialstyrelsen har tillsammans anordnat sex konferenser om den nya lagstiftningen, och det har då visat sig att den inte är helt enkel att tolka. Samtidigt har vi aldrig tidigare varit så väl förberedda på en ändring i tvångslagstiftningen som denna gång. Kommunerna har tillförts cirka 150 miljoner per år i 2,5 år 2007–2009, säger Ing-Marie Wieselgren, handläggare på SKL.

Marie Närlid

## Tvångsvårdslagstiftningen reformeras

**Möjligheten att döma brottslingar till rättspsykiatrisk vård ska tas bort och icke tillräkneliga slippa påföljd. Men först tillsätter regeringen ytterligare en utredning. Förslag till ny lagstiftning kan komma först den 1 juni 2010.**

Regeringen beslutade i mitten av juli om en ny översyn av den psykiatriska tvångsvårdslagstiftningen. Utredningen ska presentera ett förslag till ny lagstiftning senast den 1 juni 2010. I en debattar-

tikel i Dagens Nyheter, i mitten av juli, utlovar socialminister Göran Hägglund och justitieminister Beatrice Ask en större reform med utgångspunkt i Psykansvarskommitténs förslag (SOU 2002:3) när det gäller psykiskt störda lagöverträdare.

Ing-Marie Wieselgren, avdelningen för vård och omsorg på Sveriges Kommuner och Landsting, välkomnar utredningen:

– LTP (lagen om psykiatrisk tvångsvård) kom 1991, mycket

har hänt sedan dess. Vi känner att det i vissa lägen är för svårt att använda tvångslagstiftningen. Man har lappat och lagat i gammal lagstiftning, vilket gjort att till och med Lagrådet har reagerat.

Kenth Persson, psykiater vid Karsuddens sjukhus, är måttfullt positiv.

– Det är bra att en översyn görs. Vi behöver tydliga spelregler, säger Kenth Persson, som dock inte vågar ta ut några segrar i förskott.

– Risken är att en utredning

görs mer av populistiska skäl utifrån opinion och ministermord än att vi ska kunna bedriva god vård. Men det är bra att man gör något, för alla går och väntar på att något ska hända. Tyvärr finns det ingen jättebra modell. Vissa farliga patienter kommer alltid hamna i kläm, oavsett lagstiftning.

Marie Närlid

Läs även artikeln »Regeringen vill avskaffa rättspsykiatrisk vård som påföljd« på [www.lakartidningen.se](http://www.lakartidningen.se)